

PREDLOG
29. 4. 1977

RAZISKOVALNE SKUPNOSTI LJUBLJANA

Z namenom, da bi v procesu nadaljnjeja podrobilja-
nje oblikovanja in uresničevanja raziskovalne politike
uveljavili ustavno vlogo in položaj delavcev in opredeli-
li možnosti za usmerjanje raziskovalne dejavnosti v Slove-
niji ter na podlagi 2. 28. in 44. člena zakona o temeljnih
sistemu družbenega planiranja

sklopoma

delavci v temeljnih in drugih organizacijah združe-
nega dela ter v delovnih skupnostih in delovni ljudje,
ki z osebnim delom v sredstvi v lasti občanov opravljajo
gospodarske ali druge dejavnosti

Samoupravni sporazum

o temeljnih načrta raziskovalne dejavnosti v SR Sloveniji za obdobje 1976-1980

1. člen

Te samoupravni sporazum ureja načine realizacije
družbenega dogovora o temeljnih načrta SR Slovenije, ku-
liko opredeljuje raziskovalne dejavnosti, ter obveznosti
posameznih udeležencev, predvsem pa:

- cilje razvoja raziskovalne dejavnosti v tem obdobju
in skupne obveznosti za njihovo realizacijo;
- sestavne in obseg skupnega raziskovalnega pro-
grama ter odgovornosti izvajalcev in uporabnikov za
uresničevanje dogovorjenih nalog;
- pogoje in merila, na katerih bo v navedenem ob-
dobju temeljila svobodna menjava dela na področju raz-
iskovalne dejavnosti v Sloveniji;
- materialne obveznosti udeležencev za izvedbo
skupnega raziskovalnega programa;
- dolžnosti in pristojnosti skupščin SRS na področju
raziskovalne dejavnosti v zvezi z vsebino in načinom
izvajanja tega sporazuma.

1. OBSEG IN USMERITEV RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI V SR SLOVENIJI

2. člen

Udeleženci se zavzemajo, da bodo večini delež znanja
v strukturi dela in s tem uveljavljali raziskovalne
dejavnosti kot:

- pogoj za samoupravni družbeni razvoj, humaniza-
cijo odnosov in osvobodjanje Slovence v samoupravni so-
cijalistični družbi;
- neposredno proizvajalno silo in pomemben dejav-
nik pri razvoju upravljanja;
- integralni del slovenske nacionalne kulture in
ustvarjalnih naporov vseh delovnih ljudi;
- oblika sodelovanja in povezovanja z drugimi na-
črta in narodnostmi Jugoslavije;
- način vključevanja in vseljavljanja v mednarod-
ni delovni dela. Zato bomo vsak na svojem področju in v
medsebojnem sodelovanju soustvarjali temo primerne
programe za raziskovalno dejavnosti ter pogoje in stroš-
ni družbeno oročje za njihovo uresničevanje.

3. člen

Udeleženci upoštevamo vključenost raziskovalne de-
javnosti kot enega bistvenih razvojnih dejavnikov v
združeno dela in potrebo po novem znanju in njegovi
oporabi, opredeljene v razvojnih načrtih temeljnih orga-
nizacij združenega dela, krajevskih skupnosti in samo-
opravnih interesnih skupnosti zato se zavzemamo, da
bomo usklajevali, medsebojno povezovali in dopolnjevali
raziskovalne procese, ne glede na to, kje potekajo.

4. člen

V iskanju možnosti za nadaljnji družbeni razvoj SR
Slovenije in v njegovem usmerjanju bomo ugotavljali
celovito družbeno ceno vsake takega znanja. V prizade-
vanjih za lasten razvoj in neodvisnost bomo dajali pred-
nost domaćemu znanju in tehnologiji ter lastni področ-
jem in načinom dela, ki v večji meri temeljijo na rezul-
tatih raziskovalne dejavnosti. Podpisniki se obvezujemo,
da bomo raziskovalno dejavnost kot bistveni pogoj za
naš dolgoročni razvoj usmerjali tako, da bo s svojimi
rezultati neposredno prispevala k uresničevanju plana
razvoja SR Slovenije, zlasti:

- k uveljavljanju socialističnega samoupravljanja;
- k stabilnejšemu, dinamičnemu in učinkovitemu go-
spodarskemu razvoju predvsem skozi večjo stabilnost na
vseh področjih dela in razvoja kvalitativnih elementov
gospodarjanja, kraških in boljše organizaciji in večji
udeležbi znanja v izdelkih in tehnoloških postopkih in
procesih;
- k hitrejšemu in dosegajočemu usklajevanju raz-
voja posameznih področij in k zagotavljanju surovinskega,
prometnega, fizičnega, ekološkega in drugih rava-
novsil v nadaljnjem razvoju, kar naj zagotovi sklad-
nejši družbeni razvoj SR Slovenije v celoti;
- k zagotavljanju zdravih pogojev za delo in življe-
njske ljudi in ohranitev naravnih virov;
- in krepitvi varnosti, družbene solidarnosti in ljud-
ske obrambe.

Usmerjanje dejavnosti k tem ciljem bomo zagotovili
z načrtovanjem in sistematičnim spoštovanjem, izbira,
organiziranjem, financiranjem in kreditiranjem raziskovalnih
projektov v delovnih organizacijah ter v raziskovalnih
skupnostih.

5. člen

Podpisniki sporazuma se zavzemajo da bomo v skla-
du s svojimi razvojnimi potrebami in možnostmi zaga-
tovali materialne podlage in druge potrebne elemente
(kade, uprabo, programe) za uspešnejše načrtovanega
programa raziskovalne dejavnosti in prvenca raziskoval-
nih dosežkov v praksi.

Sredstva za tekoče raziskovalno dela v okviru delav-
nega procesa se bodo oblikovala, v pretežnem delu, v
okviru materialnih stroškov proizvodnje, sredstva za
uprabo in kadre pa iz amortizacije nematerialnih sred-
stev. Ta sredstva bodo uporabljena neposredno za raz-
iskovalno dela v delovnih organizacijah, v okviru last-
nih raziskovalnih zmogljivosti ali za naročila raziskav v
drugih raziskovalnih organizacijah, bodisi neposredno
ali v okviru menjeve dela v občinski in področni razisko-
valni skupnosti.

Sredstva za skupni raziskovalni program zagotavljajo
TOZD iz svojega dohodka in jih v skladu z zakonom po
enaki prispevni stopnji združujejo v Raziskovalni skup-
nosti Slovenije.

6. člen

Obseg vlaganj v raziskovalne procese je na posameznih področjih delno vezan in odvisen od potreb področja pa vsemom razpoložljivi in od mesta in vloge tega področja v razvojnih prizadevanjih slovenske družbe v celoti ali posamezne regije. Potrebe po raziskovalnih rezultatih bodo v sedanjih strukturah slovenskega gospodarstva ter na podlagi predstavitelj opredeljenih v petletnem razvojnem načrtu zahtevale naslednja višina vlaganj v raziskovalno dejavnost na posameznem delovnem področju:

	% od DP	kar znaša za petletno obdobje približno
iz industrije in rudarstva	2,01	3040 mio
iz kmetijstva	1,65	290 mio
iz godarstva	1,30	40 mio
iz gradbeništva	1,40	750 mio
iz prometa	1,52	468 mio
iz trgovine	1,11	677 mio
iz gostinstva in turizma	0,80	95 mio
iz obrti	0,70	122 mio
iz družb. dejav. in agorave	1,50	1000 mio
iz drugih dejavnosti	1,50	25 mio

povprečje 1,39 %, skupaj 7.725 mio
(p. oc. cenah 1975)

7. člen

Naloga razvijanja razvojnih natriov na rezultatih raziskovalne dejavnosti zahteva, da v pridobivanju ustreznih rezultatov vlagamo tako v okviru materialnih stroškov kot iz sredstev za preprosto in razširjeno reprodukcijo, zlasti pa kot vsakokrat posebej dogovorjeni delež investicij, ki so predvidene za naslednje obdobje. Določitev obsega teh investicij na glavnih razvojnih področjih v dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976—80 omogoča, da hitrati predvideno nujno potrebna vlaganja v raziskovalne procese, ki naj zagotavljajo ustrezno družbeno oceno in izbiro predvidenih ter kasneje učinkovitost realiziranih investicij.

8. člen

V letih, da bi zagotovili neposredno usmerjanje raziskovalne dejavnosti na ključne potrebe delovnih področij, bomo v vseh samoupravnih sporazumih o temeljih načrtovanja oziroma v razvojnih načrtih teh področij, kakor tudi v načrtih razvoja TOZED opredelili potrebo po raziskavah in raziskovalnih rezultatih, osnove za usmerjanje teh raziskav ali raziskovalne projekte in predvideni obseg vlaganj v raziskovalno dejavnost. Ta vlaganja bodo v posameznih letih načrtovanega petletnega obdobja v skladu s opredeljenimi v srednjoročnem načrtu razvoja SR Slovenije dosegla naslednja razmerja od družbenega proizvoda:

1976 — 1,18 %, ali 1019 mio din po cenah 1975

1977 — 1,34 %, ali 1227 mio din po cenah 1975

1978 — 1,53 %, ali 1467 mio din po cenah 1975

1979 — 1,75 %, ali 1604 mio din po cenah 1975

1980 — 2,00 %, ali 2100 mio din po cenah 1975

oziroma

v povprečju 1,39 %, predvidenega družbenega proizvoda za celotno obdobje 1976—80, izračunano na podlagi stalnih cen iz leta 1975.

9. člen

Sredstva za vlaganja v raziskovalne procese opredeljena v 6. in 8. členu tega sporazuma, bomo združevali skladno s programi za usmerjevanje skupnih nalog na podlagi pogojev in samoupravnih sporazumov v okviru sestavljenih organizacij združenega dela, njihovi asociaciji, benčnih zavodov ter v občinskih in področnih raziskovalnih skupnostih, v Raziskovalni skupnosti Slovenije pa v skladu s določili drugega poglavja tega sporazuma.

II. SKUPNI RAZISKOVALNI PROGRAM

10. člen

Skupni raziskovalni program obsega predvsem tiste raziskave, ki imajo splošni družbeni pomen in ki jih je treba sestaviti in opredeliti na republiški ravni ter raziskave, ki so namenjene inovacijam v znanosti in izhajajo iz potrebe znanosti kot elementa nacionalne kulture in samobitnosti.

Njegov najpomembnejši del predstavljajo financiranje, sofinanciranje in kreditiranje raziskav usmerjenih k:

1. razvoju družbenopolitičnega in družbeno-ekonomskega samoupravnega sistema na marketačnih izhodiščih, za obvladovanje in usmerjanje družbeno ekonomskih odnosov v socialistični družbi;

2. racionalnem obvladovanju postopov kot eden najpomembnejših dejavnikov sodobnega razvoja slovenske družbe, posebej glede na problem zbirnega okolja in na upoštevanje naravnih raznovrstij;

3. zagotavljanje energetske in surovinskih virov za namoten gospodarski razvoj in racionalnejši porabi teh virov;

4. hitrejšemu razvijanju novih proizvodov in proizvodnih procesov, predvsem:

a) razvoju socialnih transportnih, telekomunikacijskih in informacijskih sistemov v SR Sloveniji, ki imajo za cilj skladnejši družbeni razvoj in boljše gospodarske učinke;

b) razvoju hitrih industrijskih proizvodov, proizvodnih tehnologij in reprodukcijskega materiala, ki ustrezajo nam. dejanskim potrebam in možnostim našega razvoja ter vključevanja v mednarodno menjavo;

c) povečanju proizvodnje zdravil in kakovostne hrane;

d) izboljšanju proizvodne organizacije ter uvajanju avtomatizacije;

5. praktični vzgoji in izobraževanja, dvigu strokovne in samoupravne ravni delavcev v združenem delu in racionalizaciji zaposlovanja;

6. smotnejšemu in integrativnejšemu razvoju znanosti kot elementa nacionalne samobitnosti in kulture ter gospodarske neodvisnosti;

7. hitrejšemu razvoju medicinske znanosti, učinkovitosti dela in področju zdravstva in socialnega varstva ter zagotavljanju zdravstveno ustreznih pogojev dela in življenja naših;

8. smotnejšemu in bolj poglobljenemu razvoju humanističnih in zgodovinskih strok s posebnim poudarkom na problematiki nacionalne kulture in zgodovine.

V posameznih letih načrtovanega obdobja bodo imela prednost tiste raziskave, ki bodo v večji meri zagotavljale usmerjevanje splošnih razvojnih ciljev slovenske družbe. Programi in sredstva za njihovo usmerjevanje bodo usklajeni s raziskovalnimi programi drugih delovnih organizacij in interesnih skupnosti in bodo dopolnjevali sredstva, ki jih le-te v skladu s svojimi obveznostmi in družbeno-ekonomsko odgovornostjo namenjajo za razvoj svojega področja.

11. člen

V vsakoletnih programih dela, ki jih bo oblikovala Raziskovalna skupnost Slovenije v sodelovanju z občinskimi in področnimi raziskovalnimi skupnostmi ter uporabniki, bodo opredeljeni tudi pogoji za učinkovito usmerjevanje dogovorjenih nalog. Med njimi so najpomembnejše:

1. izpopolnjevanje sistema vzgoje in izobraževanja kadrov po diplomah za ustvarjanje, prenos in uporabo dosežkov raziskovalnega dela, posebej za potrebe razvoja in neposredne proizvodnje;

2. zagotavljanje sodelovanja ter vzpodbujanje med-republiških raziskav;

3. zagotavljanje aktivnega vključevanja v mednarodno znanstveno dogajanje;

4. sistematično oviranje raziskav s dogajanja v raziskovalni dejavnosti ter o njenem mestu in vlogi v naši družbi;

5. pospejevanje raziskav, ki so nujno potrebne za celovit in stabilen razvoj raziskovalne dejavnosti same;

6. razvoj, stabilizacija in večja obvladljivost celotnega sistema raziskovalne dejavnosti.

7. izpopolnjevanje dokumentacijsko-informacijskega sistema)

8. organiziranje in izpopolnjevanje služb za svetovanje pri izkusu, uporabi in prenosu znanja in tehnologije ter pri sprejemajoči investicijskih in drugih poslovnih in razvojnih odločitvah;

9. zagotavljanje prostorskega in drugih infrastrukturnih pogojev za uspešno raziskovalno delo.

12. člen

Raziskovalna skupnost Slovenije si bo v obdobju uresničevanja načrta še posebej prizadevala za še večjo in stabilnejšo delovanje raziskovalnih zmogljivosti, ki so potrebne za izvajanje skupnega programa.

V skladu s rastjo deleža sredstev za raziskave v neposredni manjši deli morajo dobiti v združenih sredstvih potrebna sredstva raziskava, ki so pomembna za narodno kulturo in zgodovino ter raziskava, ki so potrebna za smotrni razvoj raziskovalne dejavnosti same.

13. člen

Pri uresničevanju nalog solidarnosti bomo v skupnem raziskovalnem programu dali poseben poudarek skladnemu regionalnemu razvoju SR Slovenije in s tem hitrejšemu razvoju na manj razvitih in obmejnih območjih.

14. člen

Finančna struktura skupnega raziskovalnega programa bo okvirno naslednja:

programski usmeritev	v mio din (po cenah 1975)
1. financiranje raziskav	973
2. kreditiranje raziskav	216
3. vlaganje v izboljševanje raziskovalcev (štipendije, sponzorstvije v domove, statisti)	99
4. vlaganja v raziskovalno infrastrukturo od tega:	315
a) vlaganja v znanstveno publicistiko	54
b) vlaganja v znanstvena srečanja	38
c) vlaganja v informacijo in dokumentac.	61
d) vlaganja v specialno znanstveno opremo, ki obratuje pod posebnim režimom	81
e) kreditiranje investicij v razisk. opremo	81
5. vlaganja v stimulacijo in popularizacijo RD (nagrade)	18
6. investicijska vlaganja	54
7. financiranje delovanja sistema raziskovalnih skupnosti in vlaganje v program raziskav znanstvena stene in politika	72
8. ostalo	54

skupaj 1.800 mio din

15. člen

Vrednost skupnega raziskovalnega programa za katerega bomo združevali sredstva v BSS in ki bo deloval v okviru Raziskovalne skupnosti Slovenije v sodelovanju s občinskimi in področnimi raziskovalnimi skupnostmi na podlagi globalne razvojne usmeritve Slovenije, v 4. členu tega sporazuma postavljenih ciljev in letnih resolucij republiške skupščine o prednostih razvoja, ne sme presegati tretjine celotne vrednosti v raziskovalno dejavnost vloženih sredstev.

Z navedenimi ukrepi in gibanji v okvirih, navedenih v 6. in 8. členu tega sporazuma, bo relativna vrednost neposredno manjšave raziskovalne skupnega programa pa upadala. V letu 1978 so sredstva za skupni program predstavljala dobrih 30 odst. vrednosti vseh v raziskovalno dejavnost vloženih sredstev, v prihodnje pa naj bi se gibala vzporedno s gibanjem družbenega proizvoda, tako da bodo leta 1980 predstavljala manj kot 20 odst. vrednosti vseh sredstev.

Fedracija se zavezuje, da bomo po enotni prispevni stopnji združevali potrebna sredstva za uresničevanje skupnega programa v naslednji vrstini:

leto	% od vseh sredstev za RD v Sloveniji (€1.)	% od DP	vrednost v mio po cenah 1975
1976	21,1	0,37	316,8
1977	22,6	0,37	337,0
1978	24,1	0,37	358,7
1979	21,2	0,37	351,7
1980	18,8	0,33	406,0
	20,1%	0,37	1.500,0 mio din

16. člen

V obdobju do leta 1980 so okvirno predvidena naslednja investicijska vlaganja (v cenah leta 1975):

1. Adaptacija starih in graditev novih prostorov SAZU	do 40 mio
2. Začetne investicije v graditev stavbe Centralne tehniške knjižnice in knjižnice tehniške visoke šole v Mariboru	do 10 mio
3. Investicijske raziskave in začetne investicije v raziskovalne objekte v prednostnih smereh	do 14 mio
4. Ostalo	do 2 mio
	skupaj do 66 mio

17. člen

Uresničevanje skupnega raziskovalnega programa v letu 1977 bo potekalo v skladu s načrtom družbenega razvoja SR Slovenije in v obsegu, ki je tem opredeljen. Skupno vrednost tega uresničevanja sestavljajo naslednje postavke:

1. vrednost letnega programa po cenah 1977	437,8 mio din.
2. primanjkljaj združenih sredstev za program v letu 1976	84,2 mio din.
3. dodatna sredstva za posebne naloge (posebno financiranje investicij za SAZU, sistemski prenos in ureditev mednarodnega sodelovanja itd.)	14,0 mio din
4. skupaj	515,5 mio din

18. člen

Sredstva, ki so potrebna za uresničevanje programa v letu 1977, bomo udeleženci združevali po enotni prispevni stopnji 255 od spremanjene davčne osnove (10.977,8 mio din). Ta prispevna stopnja je veljavna za obdobje od 1. 1. 1977 do 31. 12. 1977. Morebitne razlike, ki bi nastale zaradi nepredvidenih gibanj korigirane davčne osnove ali družbenega produkta v letu 1977, bomo poravnali najkasneje v opredeljeni združevanja sredstev za leto 1978.

19. člen

S prehodom na nov sistem financiranja bomo udeleženci sporazuma združevali sredstva za uresničevanje skupnega programa v naslednjem obsegu (po cenah iz leta 1975):

v letu 1978	358,7 mio
v letu 1979	381,7 mio
v letu 1980	406,0 mio

Udeleženci sporazuma se zavezujejo, da bomo do 31. 11. 1977 opredelili način (osnovo in prispevna stopnja) združevanja teh sredstev v posebnih dodatkih k temu sporazumu.

20. člen

Odgovornost za oblikovanje in izvajanje skupnega raziskovalnega programa v skladu s določili tega sporazuma prevzema Raziskovalna skupnost Slovenije. K realizaciji tega programa bo s letnim raspisom raziskovalnih projektov in prednostnih usmeritev vabila vse raziskovalne organizacije in raziskovalce.

Udeleženci smo se sporazumeli, da bomo naloge izvajalcev skupnega raziskovalnega programa določali s pogodbami med Raziskovalno skupnostjo Slovenije in izvajalci.

21. člen

Te pogodbe bodo vsebovale zlasti naslednje sestavine:

- programske naloge, ki jih bo izvajalec opravljal;
- obseg nalog in dinamiko njihovega izpolnjevanja;
- cilj in kakovost opravljanja dogovorjenih nalog;
- ceno posameznih storitev;
- način poročanja o izpolnjevanju pogodbenih nalog;
- nadzor nad izvajanjem vseh elementov pogodbe, vključno z načinom in namenskostjo porabe sredstev;
- določbe o sankcijah za primer kršitve neizvršive ali neustreznega izpolnjevanja pogodbe;
- obveznosti izvajalca glede prenosa dosežkov v praksi.

Obvezni sestavni deli vsake pogodbe bodo veljavni tehnični, delovni in stroškovni normativi, ki jih sprejema skupščina Raziskovalne skupnosti Slovenije.

22. člen

Podpisniki tega sporazuma zagotavljajo vsem delavcem v raziskovalni dejavnosti načeloma enake pogoje glede zadovoljevanja osebnih in skupnih potreb, kot jih imajo drugi delavci v Sloveniji.

23. člen

Izvajanje tega sporazuma in uporabo sredstev v skladu z dogovorjenim programom bo nadzoroval odbor za samoupravni nadzor iz 45. člena samoupravnega sporazuma o ustanovitvi Raziskovalne skupnosti Slovenije.

Pri tem so naloge tega odbora naslednje:

- da spremlja izvajanje skupnega raziskovalnega programa po vsebini, obsegu in kakovosti;
- da preverja upoštevanje dogovorjenih tehničnih, delovnih in stroškovnih normativov pri sklepanju pogodb z izvajalci;
- da spremlja združevanje sredstev iz prispevkov po tem sporazumu;
- da poroča o svojih ugotovitvah najmanj enkrat letno skupščini Raziskovalne skupnosti Slovenije ter po potrebi republiknemu komiteju za raziskovalno dejavnost in udeležencem tega sporazuma.

24. člen

Skupščina Raziskovalne skupnosti Slovenije mora ob polletnem periodičnem obračunu in zaključnem računu analizirati vsebinsko in finančno realizacijo tega sporazuma ter po potrebi sprejeti ustrezne ukrepe.

25. člen

Če se pri analizi iz prejšnjega člena pokaže, da se iz objektivnih razlogov programa ne izvaja tako kot je določeno v tem sporazumu in v sklepih skupščine, ki temeljijo na tem sporazumu, ter da skupščina Raziskovalne skupnosti Slovenije tega ne more popraviti v okviru svojih pristojnosti, mora o tem takoj obvestiti udeležence sporazuma in Skupščino SR Slovenije. Steje se, da se program ne izvaja tako kot je predvideno, kadar:

1. se ne izvaja dogovorjenega skupnega programa v predvidenem obsegu in kakovosti;
2. nastopijo napredvidene in izjemne okoliščine, ki bi zahtevale obsežnejšo spremembo programa.

V primerih iz prejšnjega odstavka lahko skupščina RSS predlaga spremembo samoupravnega sporazuma ali pa družbene političnim skupnostim predlaga sprejetje ustreznih ukrepov.

III. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

26. člen

Podpisovanje tega sporazuma poteka s pristopnimi izjavi, ki jih podpisujejo pooblaščenči predstavniki udeležencev.

Sporazum je sklenjen, ko k njemu pristopi najmanj dve tretjini upravičenih udeležencev. Te ugotovi skupščina Raziskovalne skupnosti Slovenije s posebnim sklepom.

Ko je samoupravni sporazum sprejet, ga je treba objaviti v Uradnem listu SR Slovenije.

27. člen

Podpisani sporazum je mogoče spreminiti samo po postopku, po katerem je sprejet. Predlog za spremembo ali dopolnitev predloži v obravnavo organ centralne skupnosti, ki začne postopek.

Raziskovalna skupnost Slovenije Ljubljana

OBRAZLOŽITEV

predlaga samoupravnega sporazuma o temeljnih načrtih raziskovalne dejavnosti v Sloveniji v obdobju 1976—1990

Družbeni načrt SR Slovenije (poglavje III, tč. 8. 7.) zavezuje izvirni svet skupščine SR Slovenije, Raziskovalno skupnost Slovenije in Gospodarsko zbornico Slovenije k prizadevanju, da se v okviru družbenih dogovorov, samoupravnih sporazumov in zakonodaje ustvari celovit sistem programiranja, povezovanja, usmerjenja in financiranja raziskovalne dejavnosti in s tem prispeva k raziskovanju splošnih ciljev razvoja. V tej zvezi načrt predlaga pomen raziskovalne dejavnosti in ji zato določa hitro rast, ki naj jo omogoča naglo naraščanje vlaganj. Ta so v letu 1975 predstavljala le dober odstotek od družbenega proizvoda, leta 1980 pa naj bi dosegla raven 2 odst. družbenega proizvoda. Tako rast pa bo mogoče doseči le z občutnimi premiki v strukturi celotnega gospodarstva.

Samoupravni sporazum o temeljnih načrtih raziskovalne dejavnosti v Sloveniji v obdobju 1976—1990 (v nadaljnjem besedilu: sporazum) pomeni tako skupen dogovor delovnih ljudi o usmerjanju raziskovalne dejavnosti na ključna razvojna vprašanja, o zagotavljanju materialnih pogojev njenega razvoja v tem obdobju in posebaj o oblikovanju skupnega raziskovalnega programa. V sporazumu so upredeljene tudi obveznosti posameznih institucij te dejavnosti pri uresničevanju sporazuma in zastavljenih ciljev družbenega razvoja.

V prvem delu sporazuma (do člena 10) je tako opredeljena tista vloga raziskovalne dejavnosti, ki izhaja iz potreb družbenega dela in iz določil zakona o združenem delu. Sporazum zavezuje vse delovne ljudi, da bodo v svojih praveh delu večali delež znanja (zl. 2) in dajali prednost domačemu znanju in tehnologiji, gledano strukturno pa tistim področjem in načinom dela, ki v večji meri temelje na rezultatih raziskovalne dejavnosti. V pogojih naraščajoče in energetske omejenosti in ob pomankanju delovne sile bi prav na teh področjih temeljila naša razvojna strategija.

Sporazum poskuša te obveznosti konkretizirati in daje lastnico predvidenega vlaganja v raziskovalno dejavnost po pogojih 8. člena. Seveda so številke globalne, ker pomeni, da bodo npr. popolnoma industrijske pene vlagale 4 ali 5, mogoče celo 7 odstotkov in več svojega proizvoda v raziskave (npr. profesionalna elektronika, farmacija, itd.), druge industrije, ki imajo posebej široke tehnološke razvoj, pa bistveno manj — mogoče celo okoli 1 odst. Hkrati pa to velja tudi za posamezne delovne organizacije: velike in tiste, ki na svojem področju nosijo določen tehnični razvoj, bodo vlagale nekajkrat več od majhnih in razvojno neambicioznih delovnih organizacij. Ker so te vlaganja namenjena različnim vidikom raziskovalne dejavnosti, bodo izhajala iz različnih postavk: pretečni del sredstev za tekoče raziskovalno delo v okviru delovnega procesa bo oblikovan kot neposreden materialni strošek proizvodnje. Sredstva za raziskovalno opremo in kadra bodo oblikovana predvsem iz amortizacije znanja in uporabljenih inovacij. Vsa ta sredstva, predvsem pa sredstva znanja, se kadarkoli bodo uporabljala, bodo opredeljena v razvojnih načrtih delovnih organizacij.

Pri tem je treba upoštevati, da so sredstva, vloženaa v raziskovalno dejavnost, po ocenah Zavoda za statistiko že leta 1970 znašala skoraj 1,5 odst. družbenega proizvoda, v naslednjem obdobju pa so upadala. V tem sporazumu gre torej za to, da se to upadajočo sestavo vztrajno da se vlaganja začnejo povečevati tako, da bi leta 1990 dosegla 2 odst. družbenega proizvoda, tako kot je opredeljeno v srednjeročnem načrtu razvoja SR Slovenije.

Sredstva za skupni raziskovalni program, ki naj bi se po dohodnih sporazuma združevala v RSS, pa bodo resnovana v dohodku TOZD. To pomeni, da je skrb za lasten razvoj, njegovo načrtovanje in v tem okviru tudi upravljevanje potreb po rezultatih raziskovalne dejavnosti, kar določa tudi zakon o načrtovanju, in v tej zvezi določena vlaganja v raziskovalno dejavnost oziroma lasten razvoj, obveznost vseh TOZD, združevanje sredstev za skupni raziskovalni program pa postaja obveznost tistih TOZD, ki usvajajo dohodek (5. člen).

V sporazumu je poudarjena tudi obveznost investitorjev, da del sredstev za investicije namenijo ustreznim raziskavam, ki naj zagotavljajo kakovost in čim večjo rentabilnost predvidenih investicij (7. čl.). Po presoji potreb razvoja slovenskega gospodarstva ocenjujemo, da bo treba od predvidenih investicij vlagati v povprečju okrog 3 odst. sredstev v ustrezne raziskave in analize. Ker so investicije v naslednjem petletnem obdobju predvidene v vrednosti okrog 123.000 mio din, bodo investitorji v raziskovalno dejavnost v tem obdobju vložili približno 2.900 mio din. Ta sredstva bodo vlagali v raziskovalno dejavnost predvsem v neposredni menjavi med OZD in raziskovalnimi organizacijami, ki jih bo določil investitor. Namenjene so izenačitnemu razvoju podjetja in so v celoti upoštevane že v prejšnjem členu.

Sveda veli ti členu ne pomenijo neposredna obveznost, so pa izhodišča za usmeritev raziskovalne dejavnosti in zagotavljanje materialnih sredstev zanje in imajo zato mobilizacijski pomen ter predstavljajo moralno obveznost udeležencev.

Cepnav največji del teh sredstev (za celotno obdobje znaša povprečje 36,7 odst.) ostaja v TOZD in se tam neposredno uporablja, daje 4. člen globalno usmeritev raziskovalne dejavnosti, ki naj bi jo v tem obdobju dosegli: večje storilnosti dela na vseh področjih, uspešnejše usklajevanje parcialnih težnj, stabilnejši gospodarski in družbeni razvoj v celoti, in s tem večjo stopnjo družbene samozaditve in zagotavljanje nacionalne neodvisnosti in enakopravnosti.

V 8. čl. je podana rekapitulacija celotnega programa, katerega vrednost za obdobje 1976—80 znaša 7.725 mio din. Pri tem so za leto 1976 upoštevane predvidevanja v vloganjih v raziskovalno dejavnost na podlagi podatkov Zavoda SRS za statistiko lastivica naraščajočih vloganj pa je izračunana v skladu z določili družbenega načrta SR Slovenije. V drugem delu sporazuma je opredeljen poseben skupni raziskovalni program. Njegova vrednost znaša 23,3 odst. od vseh vloganj v raziskovalno dejavnost (1.000 mio din), sredstva zanj pa naj bi se združevala v Raziskovalni skupnosti Slovenije, ki prevzema tudi odgovornost za njegovo opredelitev in koordiniranje (v letnih programih dela), predvsem pa za njegovo uresničevanje (20. čl.).

V sporazumu (14. čl.) je podana podrobna finančna struktura tega programa, v 10., 11., 12. in 13. členu so opredeljene posamezne postavke tega programa: cilji raziskovalnega dela v naslednjem obdobju in nekatere prioritete raziskovalnega programa ter programa investicij za naslednje obdobje (16. člen).

Ciljev, h katerim naj teže raziskave skupnega raziskovalnega programa, v tem izrazu ni mogoče niti potrebna oziroma smotno preveč razčlenjevati; po eni strani je celoten proces planiranja šele v svojem začetnem obdobju, po drugi strani pa razvojna strategija slovenske družbe v celoti še ni izdelana do tiste stopnje, da bi ji lahko ustrezno prilagodili posamezne opredelitve iz skupnega raziskovalnega programa. To bo moral v dobrih meri upoštevati predvsem naloga in prioritete iz letnih resolucij o družbeno-ekonomskem razvoju naše republike in se tako sposti prilagajati sorodni usmeritvi.

Sredstva za ta skupni program naj bi se združevala po enaki stopnji. Doseženi rezultati se pokazale, da sedanji sistem, katerega bistvo je navezanost na en sam vir (ostanek dohodka) ne zagotavlja potrebne stabilnosti za raziskovanje in uresničevanje srednjeročne raziskovalne usmeritve. To sistem bo mogoče z manjšimi popravki podlajšati za drugo polletje leta 1977, načla in merila za združevanje sredstev v obdobju 1978—80 pa bo treba opredeliti v posebnem dodatku do 30. 11. 1977 (19. člen).

Sveda je treba upoštevati, da je v 17. členu podana vrednost raziskovalnega programa v tekočih cenah, v 15. členu pa v stalnih cenah iz leta 1975; pri tem pa sredstva, ki naj bi se združila v leto 1977 za redni program, ostajajo v okvirih določenih v 15. čl. tega sporazuma (0,37 odst. od DP), oziroma v družbenem načrtu razvoja SR Slovenije, ki določa, da naj sredstva, združena v Raziskovalni skupnosti Slovenije, rastejo vzporedno s rastjo družbenega proizvoda.

Prispevna stopnja, določena v 18. členu, je izračunana na podlagi prvih podatkov SDK o popravljeni davčni osnovi. Pričakovati je, da bo ta osnova nekoliko višja, kar pomeni, da bo varjetno treba popraviti prispevno stopnjo (najkasneje ob proračunih v letu 1978). Tako bo mo obratno združevanje v nekaj mesecih vrednosti skupnega raziskovalnega programa (0,37 odst. od DP).

V sporazumu je predvideno, da bo Raziskovalna skupnost Slovenije v sodelovanju z občinskimi in področnimi raziskovalnimi skupnostmi organizirala uresničevanje skupnega raziskovalnega programa tako, da bo v sodelovanju z vsemi uporabniki oblikovala letna programska dela (11. čl.), k njihovemu izvedenju pa z javnim razpisom (20. čl.) vabila izvajalca. Medsebojna razmerja in obveznosti bo opredeljevala s pogodbeni (20. čl.). Sporazum sestruje obveznosti Raziskovalne skupnosti Slovenije pri kontroli namenske uporabe sredstev za raziskave, saj je bil to dostoj eden glavnih problemov v sistemu financiranja. V tem smislu ustrezno določa vsebinsko pogodbo (21. člen).

Zadnji del sporazuma določa, da bo uresničevanje tega sporazuma nadzoroval odbor za samopravni nadzor, ki ga določa 45. čl. samopravnega sporazuma o ustanovitvi Raziskovalne skupnosti Slovenije ter priprave, ko morajo skupščine raziskovalnih skupnosti sprejeti postopek posvetovanja s podpisniki sporazuma oziroma postopek za spremembo sporazuma. V zadnjih členih je določen tudi način podpisovanja sporazuma.

BELEZKE